

Slutrapport

För projektet "Keramiker och skulptörer i samverkan för att utveckla metoder för formgivning, byggande och bränning av stora keramiska skulpturala verk".

(Länsstyrelsen) Journal nr: 2009 – 3778 Kund nr: I 3985.

(RUE) Dnr. KS 2009/179 – 14. Nyps id: 145678.

Projektet har drivits av föreningen: Nya Tekniker för Keramisk Skulptur, (Nyteks).

Projektperiod: 1/6 -2009 till 31/10 -2011.

Projektledare: Eva Nobling, Åke Nobling, Helena Andreeff, och Staffan Laurin.

Projektets 3 stora delar finns utförligt beskrivna i:

Bilaga 1: Delrapport 1/6 till 30/9 -2009. Första Metod-Seminarium, Ayanaar.

Bilaga 2: Delrapport 1/10 -2009 till 19/11 -2010. Utveckling av bygg- och bränntekniker.

Bilaga 3: Delrapport 20/11 -2010 till 31/10 -2011. Andra Metod-Seminarium , Självbrännande.

Projektet är nu genomfört enligt projektplanen, men det känns inte som att projektet är avslutat, utan att det är början på en fortsättning, enligt nedan:

Nyteks har fått sitt första offentliga utsmyckningsuppdrag. 7 av föreningens medlemmar, alla boende på Gotland, är gemensamt engagerade i ett utsmyckningsuppdrag till ett äldreboende i Hemse. Arbetet ska vara slutfört i Maj 2012.

Under våren och sommaren fortsätter bränningarna av de stora skulpturerna som byggdes under det första Metod-Seminarier, samt ytterligare ett par som har blivit byggda senare. Den stora gasolugnen som byggdes under 2010 blev en mycket kvalitativ, avancerad ugn.

Vi i föreningen måste utbilda oss själva och varandra att kunna sköta den på ett optimalt sätt. Detta gör vi i form av gemensamma brännseminarier där även utifrånkommande som är intresserade att vara med, är välkomna.

De personer som har deltagit aktivt i projektet tar nu med sig sina nyvunna kunskaper "hem" till sina egna arbeten.

Nyteks kommer att arrangera återkommande arbetsträffar/workshops där föreningens medlemmar och utifrån intresserade kommer att arbeta med större gemensamma skulpturbyggen och även med individuella arbeten i samvaro med varandra.

Föreningen har nu ett mycket brett kontaktnät bland keramiker och skulptörer i Sverige och utomlands.

Diskussioner förs med framförallt ett stort statligt museum i Stockholm för att på några års sikt arrangera en stor utställning kring den Sydindiska Ayanaar-kulturen.

Tanken är att bjuda hit Palanichamy (som höll i workshopen på första Metod-Seminariet 2009) och ytterligare 2 Ayanaar-skulptörer från Sydindien. Att här på Gotland under 2 sommarmånader, tillsammans med Nyteks medlemmar, bygga en större kollektion med Ayanaar-skulpturer. Skulpturer som sedan bränns av Nyteks med avsikt att ställas ut på museet i Stockholm.

Utöver skulpturerna ska utställningen innehålla fotografier, dokumentärfilm, föredrag, kanske ett par gamla skulpturer från tempelområden i Indien, eventuellt några Ayanaar-skulptörer som i samarbete med oss svenskar bygger och bränner på plats som en del av utställningen.

Den mediala uppmärksamheten av projektet har inte varit så stor som vi hade räknat med.

Detta kan nog huvudsakligen tillskrivas projektledningen. Projektledningens arbetsbörda har varit mycket stor, så därför har vi helt enkelt inte orkat med att intressera media tillräckligt kraftfullt för att få större medial uppmärksamhet.

Ett rätt stort antal artiklar i de Gotländska tidningarna har det blivit samt ett par inslag i lokalradion. Nationell och internationell media har vi inte nått fram till. Nu när projektet är genomfört enligt plan finns det mera tid och energi till detta.

Ett par av projektledningen och en professionell skribent håller på att arbeta med ett par större genomgripande artiklar till en stor nationell tidning och ett par internationella tidskrifter.

Dokumentärfilmen som påbörjades under Första Metod-Seminariet 2009 har blivit kompletterad av en 4-veckors filmresa till Sydindien.

All råfilm är klar och redigeringen pågår under vintern och våren 2012. Planen är att ha filmen helt klar till 31/5 -2012.

Ett par TV-kanaler, både svenska och utländska, har visat stort intresse för att visa filmen. En fullmatad DVD med mycket extra material kommer att produceras. Filmen kommer att finnas i en svensk och en engelsk version. Filmen finansieras helt utanför projektets budget. Finansieringen kommer från privata lån av Nyteks medlemmar och hittills oavlönat arbete.

Intäkter från filmen i form av visningsrättigheter och DVD-försäljning ska betala tillbaka de privata lånen och i efterhand betala för det utförda filmarbetet. Därefter kommer intäkterna gå till att finansiera en del av föreningens fortsatta verksamhet.

Nyteks har nu en gedigen kunskapsbank avseende formgivning, byggande och bränning av stora skulpturala verk. Förutom det teoretiska, praktiska och själva handlaget har vi även en mycket god översyn avseende leverantörer av eldfasta material, bränslen, expertkonsulter och för ändamålet kunniga hantverkare, exempelvis inom murning, svetsning m.m. För fortsatt arbete finns ett kontaktnät för samarbete, utväxling av kunskap och tjänster.

Vårt främsta fönster utåt för denna kunskapsbank utgörs av våran under projektets gång uppbyggda hemsida, www.nyteks.se (www.nyteks.org).

Via hemsidan har vi möjlighet att sprida kunskaperna och hålla kontakt med omvärlden. Vi välkomnar alla intresserade att höra av sig, så ska vi hjälpa till med allt som ryms inom vårt område.

Den största "stötstenen" under projektets gång var formgivningen av den "Självbrännande Skulpturen" på Strandpromenaden i Visby.

Formgivningen påbörjades sommaren 2010 genom en skiss-tävling bland föreningens medlemmar. Ett förslag valdes ut, men behövde omarbetas en del både avseende det estetiska och det tekniska. Det blev ett komplicerat och konfliktartat arbete som efter ytterligare finputsning till slut godkändes

av styrelsen hösten 2010.

Något som nog hade "spökat" i sammanhanget var viljan att få stå som formgivare till en 4 meter hög, på platsen bränd keramikskulptur på Strandpromenaden. Därför har vi hela tiden varit väldigt noga med att påpeka att skulpturen inte är formgiven av en eller några namngivna konstnärer, utan är ett kollektivt arbete av föreningens medlemmar.

En erfarenhet att dra av detta är att vara extremt tydlig på denna punkt under hela formgivningsprocessens gång.

Några veckor efter att den "Självbrännande Skulpturen" blev klar, blev toppen tyvärr avslagen av några vandaler. En ny är gjord och kommer att monteras på plats under våren 2012.

Vad gäller redovisningen av idéellt utfört arbete till projektet:

Det idéella arbete som har blivit utfört utöver projektledningens är ca 200 timmar och i huvudsak utfört av både medlemmar och icke medlemmar: Anne Askengren, Jeanette Path, Christine Östergren, Helle Kobbernagel, Cajsa Tartsay, Hanna Lauberg, Jari Enqvist, Maria Cotellessa, Barbro Hedberg och Gerhard Scholz.

Projektledningens arbete finns utförligt redovisade i projektdagboken. Projektledningen har fått betalt för den del av detta arbete som ryms i budgeten. Utöver vad som ryms i budgeten har projektledningen utfört idéellt arbete enligt följande:

Åke Nobling och Eva Nobling   1.660 tim.

Helena Andreeff och Staffan Laurin   340 tim.

Summa idéellt redovisat arbete   = 2.000 tim.

Vad gäller ekonomin så har projektets budget överskridits med ca. 50.000,-. Detta p.g.a. att det stora ugnsbbygget blev mera högkvalitativt än det var tänkt från början. Underskottet täcks upp av intäkter från det offentliga utsmyckningsuppdraget i Hemse.

1a Delrapport av projektet:

Keramiker och skulptörer i samverkan för att utveckla metoder för formgivning, byggande och bränning av stora keramiska skulpturala verk.

I början av juni –09 intensifierades förberedelserna inför Metod-seminariet som skulle hållas i Augusti –09.

Arbetsstillstånd, visum, resa etc. för den indiska krukmakaren/skulptören Palanichamy. Hitta tolk här på Gotland som kunde tolka från Palanichamy,s språk Tamil till svenska.

Import av risagnar från Indien. Risagnar som var ett måste för att kunna bygga de stora keramikskulpturerna med sydindisk teknik.

Mycket av kontakterna skedde mailledes med Deborah Smith och Ray Meeker på Golden Bridge Pottery i Pondicherry i Sydindien.

Allt detta var ett mycket omfattande arbete för att få allt ”på plats” inför Ayanaar-seminariet.

Deltagargruppen skulle även organiseras på ett bra sätt, för att få ihop en mångkunnig grupp av både keramiker och skulptörer som kunde arbeta bra tillsammans.

De mobila ugnunderrederna skulle konstrueras för att kunna fungera bra ihop med ugnskonstruktionen och bränningen som ska gå av stapeln våren 2010.

Den 1/8 åkte Åke till Arlanda för att möta och hämta Palanichamy.

Första veckan i augusti ägnades åt att tillsammans med Palanichamy pröva fram den bästa lersammansättningen.

Till en början används ochammotterad Fyle-lera med rätt mycket risagnar. Palanichamy byggde en mindre Ayanaar-skulptur (höjd 1 m.) och en mindre häst (höjd 1,25 m.) med denna blandning. Han tyckte att blandningens ”bärighet” inte var helt bra.

Därför ändrades lersammansättningen till chammotterad Fyle-lera med lite mindre risagnar. Denna blandning tyckte Palanichamy var mycket bra.

Sista dagarna under denna vecka påbörjade Palanichamy byggandet av 2 st. Virapattirai (Tempelväktare) som senare skulle visa sig bli 2,4 m. höga.

Denna första vecka i augusti färdigställdes även det sista på de 3 mobila ugnunderrederna som de 3 stora skulpturerna skulle byggas på under Metod-seminariet.

3 st. stålbottnar 2,4 m. långa och 1.35 m breda hade tidigare tillverkats av Pajse maskin.

Ovanpå dessa lades ett 114 m.m. tjockt lager med isolerande högeldfast tegelsten och ovanpå detta ett 25 m.m tjockt lager hård högeldfast tegelsten.

Ugnunderrederna konstruerades så att dom går att förflytta med en skulptur vägandes 1,5 ton ovanpå.

Dom kan flyttas med lastmaskin eller pallvagn med extra långa gafflar. En pallvagn med 2,5 m. långa gafflar införskaffades för detta ändamål.

Metodseminariet pågick mellan 10/8 t.o.m 22/8. Arbete måndag t.om. lördag, vilodag på söndag.

Plats för seminariet var Lokatta Keramik i Barlingbo. Plats för de 3 föreläsningkvällarna var Isum,s Gård i Attlingbo.

15 deltagare varav 10 från Gotland och 5 från övriga Sverige.

I 3 grupper byggde vi 2 st. ”moderna” egenformiga skulpturer, dryga 2 m. höga och en traditionell sydindisk häst 2,7 m. hög.

Delvis växlade grupperna mellan de olika skulpturerna, men huvudsakligen blev det så att en grupp arbetade mest på en av skulpturerna.

Risagnsleran blandades till en början på indiskt vis med fötterna. Därefter i en eldriven 200- liters degblandare.

Parallellt som Palanichamy fungerade som lärare/instruktör kunde han även arbeta självständigt med de 2 stora väktarfigurerna.

När pauser i arbetet uppstod, p.g.a att leran behövde torka till för att orka bära den ökande vikten, presenterade var och en av deltagarna egna arbeten och erfarenheter för gruppen.

Efter 5 dagar, när byggena hade börjat komma en bit på väg öppnades även möjligheten för individuella arbeten. Då var och en enskilt eller i mindre grupper kunde arbeta helt förutsättningslöst med egna arbeten för att träna sig på den sydindiska byggtekniken.

Sista dagen den 22/8 blev alla 3 stora skulpturbyggena färdiga.

Parallellt med seminariet skrevs en dagbok som numera finns på hemsidan, www.nyteks.se (.org).

Tre föreläsningkvällar hölls, torsdag 13/8, Åke och Eva berättar och visar bilder från Ayanaarkrukmakarna i Tamil Nadu. Tisdag 18/8, Helena och Staffan berättar och visar bilder från sitt projekt i keramikbyn i Laos samt att Åke och Helena berättar om workshopen med Nina Hole i Lidköping augusti –08, då de byggde en ”självrännande skulptur”. Torsdag 20/8, Cajsa Thartsay, deltagare, berättar och visar film om keramikern/skulptören Hertha Hillfons konstnärsskap. Föreläsningarna annonserades i lokaltidningarna och lockade ca. 40 – 50 deltagare/kväll.

Om seminariet skrev G.T. en artikel, G.A 2 artiklar, ett inslag på TV,s Östnytt samt inslag i Radio Gotland.

I samband med annonseringen till föreläsningkvällarna välkomnades även allmänheten att under 2:a seminarieveckan komma på besök och studera det pågående arbetet. En del spontanbesökare dök även upp under den första veckan.

Totalt bedöms besökarantalet under de 2 veckorna vara ca. 700 – 800 personer. Ett antal besökare återkom ett flertal gånger under veckorna.

Föreningen tog ett privat lån för att påbörja filmdokumentationen av projektet. Detta möjliggjorde att kunna engagera filmaren Tony McVeigh, som filmade väldigt mycket under de 2 veckorna. Redigering av råfilmen kommer att ske senare i vinter.

Föreningen arbetar på att söka finansiering till den fortsatta filmdokumentationen av projektet samt till slutredigering av materialet. Önskvärt vore även en fristående film från bygget med den kommande Självbrännande skulpturen. En film som av Nyteks och även andra kan användas som ett instruktivt undervisningsmaterial.

Metod-seminariet blev en mycket lyckad tillställning.

Allt fungerade mycket bra.

Palanichamy satsade hårt. Förutom de 3 stora skulpturerna som byggdes av deltagarna med P,s assistans, byggde P på egen hand: 1 mindre Ayanaar, 1 mindre häst, 1 mindre Shiva-skulptur samt 2 stora tempelväktare.

Han sa att när han lämnade Sverige så ville han lämna sitt ”frimärke” kvar.

Dessa skulpturer blev som en extrabonus för föreningen.

Tanken har växt att efter att skulpturerna är brända kunna ordna en utställning på en ”nationell scen”.

Nästan alla seminariedeltagare ansökte efter seminariet om medlemskap i föreningen och blev även beviljade detta.

I slutet av September –09 hade medlemsantalet ökat från 6 till 16 personer.

Alla har upptäckt de unika möjligheter som den sydindiska tekniken ger och är väldigt ivriga att fortsätta likt utveckla det gemensamma arbetet.

Den första återträffen/arbetshelgen bestämdes till 10- 11 oktober.

Därefter ett antal träffar med fortsatt både praktiskt och planerande arbete.

Vi har också att ta hand om/ta till vara på de intresserade som inte kunde beredas plats på seminariet, p.g.a att seminariegruppen då hade blivit för stor.

2:a Delrapport av projektet:

Keramiker och skulptörer i samverkan för att utveckla metoder för formgivning, byggande och bränning av stora keramiska skulpturala verk.

Perioden: 1/10 -2009 – 19/11-2010.

Under hösten -09 hölls 2 arbetsträffar då föreningens medlemmar tog hand om de stora skulpturerna som byggdes i augusti samt planerade för den fortsatta utvecklingen av projektet.

Under vintern tog projektet paus. Helena och Staffan for till "sin" keramikby i Laos.

Eva och Åke återvände till Tamil Nadu i Sydindien för fortsatta studier av Ayanaar-keramiken och kulturen. Eva och Åke besökte Palanichamy och diskuterade ett fortsatt samarbete, bl.a planer på att sommaren 2010 åka ner till Sydindien med filmaren Tony McVeigh för att filma Palanichamy i sin hemmiljö samt filma en stor festival då en 5 m. hög Ayanaar-skulptur installeras i ett tempel.

Denna filmresa blev inte av, då föreningens strävan att finansiera fortsättningen på filmarbetet ännu inte har burit frukt. Finansieringsarbetet kommer att återupptas vintern 2010/2011.

Under våren -10 hölls ett stort antal arbetsträffar på temat: Utveckling av bygg- och brännteknik.

Vi byggde en "provugn" på 1,5 m³, gallerbur i järn, klädd med keramisk fiber. I samarbete med Pajse Maskin konstruerades en prototyp till rapsolja-brännare.

På en av arbetsträffarna i maj hade vi besök av ugnskonsulent Håkan Fredholm.

Håkan Fredholm har varit ugnschef på Rörstrands Porslinsfabrik i 20 år samt på Porslins och Keramikskolan i Lidköping i 15 år. Håkan ställde upp utan ersättning men fick resan betald samt fritt boende.

Håkan övertygade oss om att överge rapsolja-brännarna till det stora ugnsbbygget, då dom brännarna inte går att reglera lika exakt som gasbrännare.

Att bränna så här stora skulpturer till stengodstemperatur är svårt nog, så fler osäkra parametrar än nödvändigt, är bäst att undvika.

Vi undersökte möjligheterna att bränna med biogas, men kom till slut fram till att biogas ännu inte är tillräckligt utvecklad för att fungera för våra behov.

Problemet med biogas är idag framförallt ett distributionsproblem. Under arbetets gång uppkom idén att i framtiden lägga ner en "pipeline" från Stava Gård till Lokatta Keramik, eftersom Stava har planer på att påbörja biogastillverkning. Nu till en början får det bli gasol.

Under senvåren och försommaren arbetades konstruktionsritningarna till det stora ugnsbbygget fram. Med stor hjälp av Håkan F. planerades för ett mera kvalitativt bygge än vad vi hade tänkt oss från början. Mycket arbete lades ned på konstruktionsarbete och materialval.

Murningsarbetet kom igång i juli. Smidesarbetet gjordes i augusti. Monteringen av den keramiska fibern gjordes i september och brännarna och alla övriga installationsarbeten gjordes i oktober.

Ugnen har en innervolym av h. 3,0 m., dj. 2,4m., br. 1,5 m.

Den består av 2 murade sockelsidor mellan vilka dom mobila ugnunderrederna kan skjutas in. I bakänden av sockelsidorna finns en murad skorsten med rökgasutsug i bottenkant av ugnskammaren. Rökgasarean är ca. 0,3 m². Den murade skorstensdelen är ca. 2 m. hög. Därpå följer en s.k dragavskiljare, en öppen spalt på 15 cm. som ska hjälpa till att få fart på rökgaserna genom att ta in kall luft från sidorna. Därpå övergår skorstenen i en konisk rökgaskupa som i sin tur övergår i en fyrkantig (area ca. 0,2 m²) plåtskorsten upp till 5 m. höjd.

På de 2 murade sockelsidorna samt ovanpå rökgasutsuget står en av armeringsmatta och vinkeljärn ihopsvetsad "bur". Även dörrstommen är konstruerad av armeringsmatta och vinkeljärn, som löper på hjul i taket.

Invändigt på ugnsburen och dörren är monterat, utifrån och in: 30 mm. aluminiumfolie-klädd stenulsskiva, 100 mm. keramisk fiber som tål 1250° och (innerst) 50 mm. keramisk fiber som tål 1400°. Som brännare används 16 st. ,8 på var sida, gasolbrännare med effekt på 26 Kwh vardera vid gastryck 2,0 Kg/h. 3 st. temperaturvisare samt "keramiska käglor" används för att kontrollera temperaturen.

I november -10 gjordes den första bränningen, av den 2,7 m. höga Ayanaarhästen.

Håkan Fredholm kom återigen till Gotland för att vara oss behjälpliga. Bränningen tog 44 timmar, med dygnetrunt-passning.

Ett antal händelser inträffade under bränningen. Händelser som vi lärde oss att hantera under resans gång.

Ugnen fungerade mycket bra, vi nådde 1270° utan problem. Hästen blev mycket vacker. Vad som visade sig, var att hästen var byggd som om den skulle brännas till lergodstemperatur 1000°. I Sydindien bränner dom bara till max 1000°. Nu vid stengodstemperatur 1270°, då leran "sintrar", blir leran lite mjuk uppe i dom höga temperaturerna. Bakre delen på huvudet (av hästen) vilade på den horisontella delen av ryggen, som när leran mjuknade inte riktigt orkade bära upp hela huvudets vikt, varpå huvudet sjönk bakåt en del och sprickbildning uppstod.

Lärdomen av detta är att när man bygger med den sydindiska tekniken till stengodstemperatur måste i vissa fall stödväggar byggas in i skulpturen för att bära upp vikten i dom höga temperaturerna.

Nu tar projektet aningen paus över vintern.

Då brännutvecklingsarbetet och ugnbygget blev mera tidskrävande och omfattande än vad vi från början hade tänkt oss, så beslutade vi att skjuta på den "Självbrännande skulpturen" till maj/juni 2011.

Föreningen har idag 20 medlemmar och ett antal medlemsförfrågningar.

Föreningen har fått sitt första gemensamma uppdrag till offentlig utsmyckning. Vi har fått förfrågan från ett antal keramikere och skulptörer om vi kommer att arrangera några work-shops under 2011. Vi har fått förfrågan från Konstskolor om vi kan tänka oss att ordna specialwork-shops för dem.

Arbetet med filmfinansieringen för att färdigställa dokumentärfilmen fortsätter.

Många idéer för den fortsatta verksamheten finns bland föreningens medlemmar.

3:dje Delrapport av projektet:

Keramiker och skulptörer i samverkan för att utveckla metoder för formgivning, byggande och bränning av stora keramiska skulpturala verk.

Perioden 20/11 – 2010 -- 31/10 – 2011.

3:dje delen av projektet utgjordes av "Seminariet Självbrännande Skulptur" på Strandpromenaden i Visby.

Seminariet pågick mellan 16/5 -11 t.o.m. 5/6 -11. Deltog gjorde 10 keramiker/skulptörer från Gotland och fastlandet.

Formgivningsarbetet till skulpturen hade påbörjats redan sommaren 2010.

Tidigt valdes en snäckform fram av föreningens medlemmar. En form som sedan vidareutvecklades av en mindre grupp för att slutligen godkännas av styrelsen och projektledningen.

I samråd med stadsträdgårdsmästaren och tekniska förvaltningen valdes en plats på Strandpromenaden, mellan Kruttornet och Kärleksporten, för skulpturens placering.

Våren 2011 godkändes placeringen av Tekniska Nämnden. Man biföll också att bekosta och lägga på plats en betongsula samt att låna ut byggnadsställning.

Måndagen den 16/5 - 11 påbörjades bygget. På betongsulan 2,1 x 2,1 m. i fyrkant och 25 cm tjock, kallmurades med eldfast tegelsten en ca. 50 cm hög sockel 1,6 m. x 1,6 m. i fyrkant.

I sockeln byggdes (en på var sida) 4 st eldstäder. Eldstadsöppningarna var 23 x 23 cm i fyrkant.

För att leran skulle kunna krypa på sockeln under torkningens och bränningens krympning lades ett underlag bestående av:

1. Kvartssand 30 G. 2. Torra men obrända "boms-plattor", storlek 10 x 10 cm och 6 m.m. tjocka.
3. Glimmerfolie. 4. Bornitrid. Trots att detta var lite som "livrem och hängslen" visade det sig senare att krypskiktet inte hade fungerat helt tillfredställande. Ett känt problem vid uppförandet av "Självbrännande skulpturer".

Ovanpå krypskiktet lades ett platt lager lera 10 cm bred, 2 cm tjock. Detta lager utgjorde "bottenstock" som sedan skulpturen skulle byggas på.

Leran som användes var svensk stengodslera, Fylelera, som var specialgjord för ändamålet med 40% chamotteinblandning. Lerblandningen var mycket bra att arbeta med från början till slut och gav vackra färgchatteringar i bränningen.

"Byggelementen" tillverkades av på kavelbord utkavlade och tillskurna lerstycken 10 cm breda, 35 cm långa och 2 cm tjocka. Styckena som var snedskurna i ena änden böjdes i U-form, så de kom att utgöra byggelement 10 cm höga, 10 cm breda, 15 cm långa och där snedskärningen skapade ett fönster i varje byggelement.

Första varvet U-n byggdes ovanpå "bottenstocken" så att de snedskurna fönstren kom på insidan på skulpturen. Andra varvet med fönsterna utåt. Sedan växelvis så, hela vägen upp. Vid

sammanfogningarna av U-na ristades ytorna och användes slicker (Ier-lim) bestående av samma lera som U-na. Alla fogar sammanfogades noga.

Skulpturen växte i höjden. Vi hade byggnadsställning intäckt med halvtransparent pressenning. Soliga dagar blev det varmt och torkade fort. Vi duschade på vatten för att sakta ner torkningen. Varje natt täcktes skulpturen in i plast för att fukten skulle homogeniseras.

Vid fuktigt/kyligare väder gick torkningen väl sakta. Då blåste vi försiktigt på med handhållen gasolbrännare för att hjälpa till med torkningen så att bygget kunde fortskrida.

Vi hade ett arbets-tält 6 x 4 m, där vi tillverkade U-na, som behövde stå till sig, stabiliseras, innan montering på skulpturen.

Vi hade en husbil uppställd, som fungerade som kaffe-kök och kontor. Varje natt sov någon av oss i husbilen för att ha bygget under uppsikt. En del nätter var det gott om stökiga ungdomar (skolavslutningsdags) men bara en allvarlig incident inträffade, med fulla ungdomar hoppandes omkring uppe på byggnadsställningen mitt i natten.

Dom orsakade några små skador på skulpturen, som dock gick att reparera.

Kultur och Fritidsförvaltningen sponsrade oss med en toavagn, vilket vi alla var mycket tacksamma för.

På dagarna passerade många nyfikna och intresserade besökare. Vi hade satt upp informationstavlor och berättade om bygget och projektet.

När skulpturen smalnade av uppåt monterade vi in horisontella spjällplattor av keramisk board. Dom låg "saxade" ovan varandra på 3 höjder: Nord 245 cm, väst 260 cm, ost 275 cm.

Detta för att hålla temperaturen nere, så att all värme inte skulle rusa för snabbt upp och ut genom skorstenen och skulpturen därigenom bli för lågt bränd i botten.

På 16:de dagen var bygget klart. 1600 kg lera hade gått åt. Då var skulpturen 400 cm hög.

Nu var det dags att förbereda för bränningen.

Eldstäderna förlängdes/byggdes ut från skulpturen, så att dom stack 50 cm rakt ut från sockeln.

Närmast sockeln ordnades en spjäll-lucka 23 cm bred, 11,5 cm djup. Dessa täcktes av plåtar, som senare när vi närmade oss topp temperatur skulle öppnas upp.

Rosterjärn ihopsvetsades av 16 mm kamjárn och lades i dom utstickande eldstäderna på en höjd av 7 cm (ca $\frac{1}{3}$ av eldstadshöjden). Sockeln utökades med staplad eldfast sten så att ugnshuven skulle ha något att stå på.

Av kamjárn (armeringsjárn) najade vi ihop ett stormaskigt (ca 0,5 m) rutnät, 12 mm járn stående och 8 mm járn liggande. Järnen bockades till så att rutnätet följde skulpturens form. Vi byggde det i 2 delar, så att delarna senare skulle kunna dras av från skulpturen vid topp temperatur.

På insidan av rutnätet monterade vi keramisk fiber. 1 lager fibermattor, 50 mm tjocka, densitet 128 kg/m³, godkänd för 1250° C. Skarvarna mellan fibermattorna täckte vi med fiberremсор, 90 mm breda, 25 mm tjocka.

För att fästa fibern i rutnätet hade vi tidigare tillverkat fyrkantiga stengodsknappar, 5x5x1 cm, med 2 hål i varje knapp. Med hjälp av Kantaltråd A1, 1,8 mm tjock höll knapparna fast mattorna i rutnätet. Kantaltråden najades ihop på utsidan. Totalt användes lite mer än 300 knappar.

När fibern var färdigmonterad baxades de 2 ugnshuvarna/"äggskalshalvorna" ihop så att de överlappade varandra med några decimeter på var sida. På några ställen najades de 2 halvorna ihop med najtråd.

Högt upp på rutnäten monterades 2 st. stålvajrar, med vars hjälp ugnshuvarna senare skulle dras isär och av, när topptemperatur var nådd.

Mellan ugnshuvarna och skulpturen lämnades ett tomrum på ca. 10 cm, så att elden skulle komma åt att bränna skulpturen på utsidan efter att spjällplattorna blivit bortdragna när vi närmade oss topptemperatur.

Tre pyrometrar (termometrar) monterades genom fiberhuvarna så att spetsarna stack in i varsitt "fönster" på skulpturen.

Pyrometer ② På 30 cm höjd. Syd/väst. Pyrometer ③ På 90 cm höjd. Norr. Pyrometer ① på 150 cm höjd. Syd/öst.

Keramiska käglor (temperaturvisande smältkäglor), Orton på fot sattes ut.

Östra sidan på botten: nr. 03, 3, 5, 7. Västra sidan på botten: nr. 03, 3, 5, 7. Västra sidan, 23 cm ovan botten: nr. 03, 3, 5, 7.

Under arbetet med eldstadskonstruktion och fibermontering påbörjades torkning med gasol på 18:de dagen kl. 11⁰⁰.

På 19:de dagen 11³⁰ kontrolleras med hjälp av en spegel ovan skorstenen om det kom ut vattenånga. Ingen vattenånga synlig, vilket tydde på att skulpturen var torr.

På 20:de dagens morgon 01³⁰ är alla förberedelser klara och vi börjar elda med ved. Vi eldar i lag om 2, dygnet om i 6-timmars pass: 01 - 07, 07 - 13, 13 - 19, 19 - 01. Första dygnet ökas temperaturen sakta till ca 600° C.

21:a dagen 01⁰⁰ visar P ① 637°, P ② 584°, P ③ 608°, vilket ger ett snitt på 609°. Därefter ökas eldningens intensitet. Nu gäller det att nå toppemperatur till kvällen.

Under dagen plockas byggnadsställning och arbetstält ner.

20⁰⁰ visar P ① 1186°, P ② 1203°, P ③ 1186° = snitt 1192°, fullt tillräckligt för att skulpturen ska bli frostbeständig och en mycket jämn temperaturfördelning.

20²⁰ öppnar vi alla 4 plåt-spjällen ovanför eldstäderna för att få ut värmen på utsidan av skulpturen. Pyrometrarna visar att temperaturen omedelbart rasar.

21⁰⁰ åter börjat komma upp i temperatur, snitt. 1178°, kägla 3 (västra sidan 23 cm ovan golv): snuddar botten med sin spets.

22⁰⁰ Pyrometrar, snitt: 1154°, kägla 5 (1200°): vars spets fått krok mot botten. Fullt godkänt.

Allt mera publik har börjat samlats. Pyrometrarna tas bort. Gräset vattenbegjuts med brandslangen. Mörkret har börjat lägga sig. Skulpturens fiberhuv börjar bli alltmer rödglödgd. Eldkvasten ur skorstenen vildare, hetare, högre. Vi eldar och eldar.

22⁴⁰ najtrådarna som håller samman de 2 ugnshalvorna klipps av. Tusen personer i publiken. Vi drar isär huvhalvorna med hjälp av stålvejarna i toppen.

22:^{45:00} halvorna faller isär. Skulpturen står vitglödande mot natthimlen.

Under dom kommande sekunderna skiftar den färg.

22:^{46:02} ljust körsbärsröd. Vi slänger på nävar med risagnar, som blossar upp, sprakar till.

22:^{54:11} mörkt körsbärsröd, i fönsterna fortfarande klart lysande.

Efteråt är det många av åskådarna som uttrycker sin varma uppskattning till skådespelet. Dom har svårt att sätta ord på det, men att det verkligen var något alldeles särskilt, magiskt, andligt.

Efterföljande veckor får vi ett antal bildsviter, filmer, några med ljud, oss mailade, tillskickade från både privatpersoner och yrkesfotografer/filmare....helt fantastiskt.